

Παρουσίαση του θέματος του συνεδρίου ΝΛΣ 2025 από την Πατρισιά Μποσκέν-Καρόζ

Μετάφραση Έλφη Κιλλαχίδου Λεφέβρ

Οι οδυνηροί έρωτες

Ο τίτλος, « Οι οδυνηροί έρωτες », συνηχεί με τους « δυστυχείς έρωτες». Φέρνει στο νου την δραματική, την τραγική διάσταση του έρωτα ή των ερώτων. Ο ίδιος ο όρος «οδυνηρός», αφήνει να διαφαίνεται μια χροιά υπερβολής στη δοκιμασία του πόνου. Έτσι, ορισμένα συναισθήματα, όπως η λύπη, είναι ενδεικτικά μιας δυσφορίας, ενώ άλλα, όπως το άγχος, αφήνουν να διαφαίνεται ότι το όριο του υποφερτού έχει διαρραγεί. Ο Φρόιντ τοποθέτησε στο κέντρο της προβληματικής του ψυχικού πόνου την ισχύουσα μεταξύ της αρχής της ευχαρίστησης και του πέραν της αρχής της ευχαρίστησης ένταση. Ο Λακάν, από την πλευρά του, έφερε στο φως μία ανοίκεια ικανοποίηση, ένα μίγμα ευχαρίστησης και πόνου, που ονόμασε με τον όρο απόλαυση. Μια ολόκληρη η λογοτεχνία, στην οποία αναφέρεται ο Ρολάντ Μπαρτ στο δομίμιο του *Αποσπάσματα του ερωτικού λόγου*, βασίζεται στους πόνους του έρωτα. Το σαράκι του έρωτα εμφανίζεται με αποχρώσεις : αναμονής, ασκητικής, έκστασης, συμπαράστασης, εξάρτησης, εξορίας, περιπλάνησης, ζήλιας κλπ. Πιο πρόσφατα, ο τίτλος του έργου της Σοφί Καλ, *Υπέροχος πόνος* αφήνει να συνηγήσει μια παράδοξη ικανοποίηση.

Με βάση τους διάφορους σταθμούς της διδασκαλίας του Λακάν, και χωρίς να ξεχνάμε τη συμβολή του Φρόιντ, θα επανεξετάσουμε ορισμένες μορφές του έρωτα καθώς και τον τροπισμό τους προς τον πόνο.

Έλλειψη, πικρόχολο πείσμα και λύπη

Στο Σεμινάριο *Η μεταβίβαση*, ο Λακάν τοποθετεί στον πυρήνα του προβλήματος του έρωτα, τη λειτουργία της έλλειψης. Καταλήγοντας συμπερασματικά σε έναν ορισμό : η αγάπη, είναι το να δίνεις αυτό που δεν έχεις.¹ Ταυτόχρονα, υπογραμμίζει ότι αυτό που λείπει στον ένα δεν είναι εκείνο που λείπει στον άλλο : Η ασυμμετρία ανάμεσα στον εραστή και στον ερώμενο αποτελεί το πρόβλημα στον έρωτα. « Αρκεί, λέει ο

---

¹ Cf. Lacan J., *Le Séminaire*, livre VIII, *Le transfert*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 1991, p. 46.

Ζακ Λακάν, *Το Σεμινάριο*, 8^ο βιβλίο, *Η μεταβίβαση*, Αθήνα Εκκρεμές, 2020, σελ. 48.

Λακάν, να είναι κανείς μέσα στο παιχνίδι, να αγαπάει, για να αιχμαλωτιστεί σε αυτό το χάσμα, σε αυτή την διχόνοια. ² » Αλλά ακριβώς μέσα από αυτήν την ασυνδετότητα, της επιθυμίας με το αντικείμενο της προκύπτει η σημασία της αγάπης με την πραγμάτωση μιας ιδιαίτερης επέμβασης : της μεταφοράς του έρωτα. Αναγνωρίζουμε εδώ την προαγγελία, θα λέγαμε, της μετέπειτα αξιωματικής διατύπωσής του : η αγάπη έρχεται ως αναπλήρωση της διάφυλης σχέσης που δεν υπάρχει. Η μεταφορά του έρωτα είναι της τάξης της ενδεχομενικότητας. Όταν η συγκυρία παρουσιαστεί, συντελείται το θαύμα του έρωτα/αγάπης, στην αντίθετη περίπτωση η απογοήτευση, ή η καταρράκωση έρχονται στη θέση του χαμένου ραντεβού. Στο έργο του Πλάτωνα *Το Συμπόσιο*, η σκηνή που κάνει ο Αλκιβιάδης στον Σωκράτη μαρτυρεί το πικρόχολο πείσμα του μπροστά στην άρνηση του Σωκράτη να του προσφέρει ένα σημάδι αγάπης, έρωτα. Ο Σωκράτης δεν αγαπάει, βεβαιώνει ο Λακάν, που δεν παραβλέπει την αξία που έχει το σημάδι (signe) του έρωτα ως απευθυνόμενο στο είναι.

Ο Λακάν αμφισβητεί την αντίληψη σύμφωνα με την οποία ο έρωτας συναθροίζει, συνενώνει, αφομοιώνει, ενσωματώνει τα συμπληρωματικά όντα. Αποποιείται αυτήν την αυταπάτη του ωσμωτικού έρωτα που στηρίζεται στο ιδανικό σχήμα της σφαίρας. Παρατηρεί επίσης ότι η συναισθηματική προσκόλληση σε αυτές τις πλήρεις μορφές έχει τα θεμέλιά της στη φαντασιακή δομή και στην « *Verwerfung του ευνουχισμού* ³ ».

Ο Λακάν αναφέρεται επίσης στον Φρόιντ, για τον οποίο τα θεμέλια του έρωτα, είναι το *Lust- Ich*, και ο έρωτας ως συνέπεια του ναρκισσισμού. ⁴

Έτσι, στο Σεμινάριο *Η λογική της φαντασίωσης*, παραθέτει την ακόλουθη πρόταση : « Δεν είσαι παρά ό,τι είμαι. Δεν είσαι, επομένως δεν είμαι » ⁵. Η ακόμμη : « Εάν δεν

---

² *Ibid.*, p. 53.
Αυτόθι, σελ. 55.

³ Lacan J., *Le Séminaire*, livre VIII, *Le transfert*, op. cit., p. 115.

Ζακ Λακάν, *Το Σεμινάριο*, 8^ο βιβλίο, *Η μεταβίβαση*, Αθήνα Εκκρεμές, 2020, σελ. 114.

⁴ Lacan J., *Le Séminaire*, livre XIV, *La logique du fantasme*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 2023, p. 157.

⁵ *Ibid.*, p. 144.

είσαι, πεθαίνω » ⁶. Ονομάζει την αλήθεια δίνοντας το νόημα του έρωτα ο οποίος, μέσα από την απόρριψη, επιστρέφει στο πραγματικό με τη μορφή « τέρατος του οποίου γνωρίζουμε αρκετά καλά τις συνέπειες στην καθημερινή ζωή». Και συνεχίζει : « Όπως το έχω διατυπώσει από όλες τις *Verwerfung* [...], ο έρωτας παρουσιάζεται στο πραγματικό με τις πιο δυσχερείς και καταθλιπτικές συνέπειες. Τα μονοπάτια του έρωτα δεν χαράζονται εύκολα ποτέ και πουθενά.⁷» Ο Λακάν το υπογραμμίζει, ο έρωτας δεν σκέφτεται. Με άλλα λόγια, ο έρωτας παραγνωρίζει τη ναρκισσιστική φαντασίωση στην οποία στηρίζεται. Και έτσι, μπορεί να πάρει αποχρώσεις κατάθλιψης, ή λύπης, εφόσον αυτό το συναίσθημα δηλώνει την άρνηση ή την απόρριψη της ασυνείδητης γνώσης.

Στην *Τηλεόραση*, ο Λακάν συσχετίζει σαφώς το καταθλιπτικό συναίσθημα με ένα ηθικό σφάλμα που, λέει, « σε τελευταία ανάλυση δεν εντοπίζεται παρά μόνο στη σκέψη, στο καθήκον της ορθότητας ή βρίσκεται στο ασυνείδητο, στη δομή ⁸ ». Αποσπά το συναίσθημα από τη συγκινησιακή διάσταση και το διαρθρώνει στην ηθική της ορθότητας, « που συνίσταται στο να περιχαρακώσει, να περισφίξει, μέσα στη γνώση, αυτό που δεν μπορεί να ειπωθεί ⁹ ». Ενώ η θλίψη είναι μία εν αγνοία γνώση, κατά την διατύπωση του Ζακ-Αλέν Μιλλέρ.

Την ίδια χρονιά στο « Σημείωμα προς τους Ιταλούς », ο Λακάν εκφράζει την ευχή, αναφορικά με την ψυχανάλυση, « να διευρύνει τους πόρους χάρη στους οποίους αυτή την οχληρή σχέση θα κατάφερνε να την βάλει στην άκρη, ώστε να κάνει την αγάπη πιο αξιοπρεπή από την πληθωρική φλυαρία που συνιστά μέχρι σήμερα ¹⁰ ».

Έρωτες και λόγοι

Εν τούτοις, χρειάστηκε να φθάσουμε στους Μεσαιωνικούς χρόνους προκειμένου η μορφή του δυστυχημένου αμοιβαίου έρωτα να πάρει την προηγμένη μορφή του

---

⁶ *Ibid.*, p. 157.

⁷ *Ibid.*, p. 144.

⁸ Lacan J., « Télévision », *Autres écrits*, Paris, Seuil, 2001, p. 526.

⁹ Miller J.-A., « Les affects dans l'expérience analytique », *La Cause du désir*, n° 93, 2016, p. 110.

¹⁰ Lacan J., « Note italienne », *Autres écrits*, Paris, Seuil, 2001, p. 311.

Z. Λακάν., «Σημείωμα προς τους Ιταλούς», *Κείμενα για τη Σχολή του Λακάν*, Αθήνα, Εκκρεμές, 2013, μετ. Ν. Λινάρδου Μπλανσέ- Ρ. Μπλανσέ, σελ. 20.

ιπποτικού έρωτα. Ο Λακάν αποδίδει την εμφάνιση αυτής της μορφής έρωτα στη συγκυρία της συνάντησης της αίρεσης των Καθάρων και μας καινούργιας ποίησης, της ποίησης των τροβαδούρων. Για τον Λακάν, ο έρωτας πάθος είναι πρώτα από όλα ένας λόγος που δεν εμφανίστηκε σε μια οποιαδήποτε τυχαία εποχή. Την χαρακτηρίζει ως « ένα κακό όνειρο ως το μη δυνάμενο να ειπωθεί της φεουδαρχίας » κατά την οποία « από την πλευρά της γυναίκας, υπήρχε κάτι που δεν μπορούσε πλέον καθόλου να λειτουργήσει ¹¹ ». Στο Σεμινάριο του *Ακόμη*, ο Λακάν θεωρεί την επινόηση αυτού του λόγου (των τροβαδούρων) « ως τον μόνο τρόπο για τον άνδρα, στον οποίο η δέσποινα ήταν ολοκληρωτικά υποταγμένη, με τη δουλικότερη έννοια του όρου, να ξεφύγει κομπά από την απουσία της διάφυλης σχέσης ¹² ». Πράγματι, ο άνδρας, τα βγάζει πέρα μέσα από μία εξιδανίκευση της Δέσποινας και μία καταξίωση της απροσιτότητας της, ενώ ο ερωτικός λόγος θρέφεται με την έλλειψη, το πένθος, την απώλεια, τον θάνατο.

Στο Σεμινάριο του *Η ηθική της ψυχανάλυσης*, ο Λακάν υπογραμμίζει την ακρίβεια της « τεχνητής, της επίπλαστης οργάνωσης του σημαίνοντος ¹³» αυτού του λόγου που εγγίζει τα όρια της ασκητικής. Η αναβολή της σαρκικής ευχαρίστησης, η τακτική της αποφυγής και το απρόσιτο του αντικειμένου γίνονται κλάδος της ευχαρίστησης ή της μη ευχαρίστησης. Απόδειξη αυτού αποτελεί η αυθαιρεσία των απαιτητικών δοκιμασιών στις οποίες η Δέσποινα υποβάλλει τον ιπότη της και μάλιστα με μια ορισμένη ωμότητα. Εξ άλλου, ο Λακάν σημειώνει ότι οι πιο ασκητικές ερωτικές πρακτικές είναι εμπνευσμένες από την *Ερωτική τέχνη* του Οβίδιου που παραβάλλει τον έρωτα με ένα είδος στρατιωτικής θητείας. Παρομοίως, υπογραμμίζει την αποφασιστική επίπτωση του σημαίνοντος και του κατά γράμμα περάσματος αυτής της ερωτικής τέχνης στον πολιτισμό. Ο ρομαντικός έρωτας θα αποτελέσει ένα είδος αναζωογόνησης.

Είναι φανερό, ότι ο έρωτας σχετίζεται με το Ιδανικό το οποίο μεταφέρει η καθορίζουσα τις σχέσεις μεταξύ των φύλων παράδοση. Αλλά αυτή η παλιά επιταγή, «της εποχής του Πατρός», δομημένη από μια κάθετη λογική, έχει αντικατασταθεί από μία οριζόντια λογική, ένα δίκτυο συγγενές του μη-όλου, όπως έχει αναδείξει ο Ζακ-

---

¹¹ Lacan J., *Le Séminaire*, livre XX, *Encore*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 1975, p. 79.

Ζακ Λακάν, *Σεμινάριο Εικοστό, Ακόμη*, Αθήνα, Ψυχογιός, 2011, μετ. Β. Σκολιδής, σελ. 203.

¹² *Ibid.*, p. 65.

Αυτόθι, σελ. 169.

¹³ Lacan J., *Le Séminaire*, livre VII, *L'éthique de la psychanalyse*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, Seuil, 1986, p. 181.

Αλέν Μιλλέρ.¹⁴ Υπ' αυτήν την προοπτική, οι σύγχρονες αναδιαμορφώσεις του συζυγικού ζεύγους σε πολυποίκιλες διευθετήσεις, όπως του « πολυέρωτα » ή του « τριπλού» ως υποκατάστατα του στάνταρ ντουέτου, θα άλλαζαν άραγε τη φύση των ταλαιπωριών του έρωτα ; Όπως και να έχουν τα πράγματα, σήμερα, οι οδυνηρές ερωτικές δοκιμασίες ερμηνεύονται διαφορετικά από ό,τι άλλοτε. Τη θέση του ερωτικού λόγου, του νοούμενου με αφετηρία την έλλειψη, το χαμένο αντικείμενο ή το απρόσιτο Ιδανικό, έχει πάρει ένας άλλος λόγος που ανάγει την ερωτική αποτυχία στο φαντασιακό άξονα εξουσιαστής – εξουσιαζόμενος. Στο τελευταίο συνέδριο της ΠΕΨ, ο Ζακ-Αλέν Μιλλέρ αναφέρθηκε στην κυριαρχία μιας τέτοιας ιδεολογίας στις ερωτικές σχέσεις.

Ενώ λοιπόν, το πεδίο έμοιαζε περισσότερο ανοιχτό και πρόσφορο στις επινοήσεις, εισέβαλλαν σημαίνοντα ανήκοντα στο λεξιλόγιο της πάλης των φύλων όπως είχε ήδη προειπωθεί από τον Λακάν : επήρεια, χειριστικότητα, επικυριαρχία, εξαναγκασμός, κατάχρηση, *gosting*... Παράλληλα όμως προωθείται μία μορφή έρωτα που αυτοχρίζεται συναινετική, που έχει ως βάση της την αμοιβαία αναγνώριση και διέπεται βασικά από την αρχή της ομοιόστασης της αρχής της ευχαρίστησης. Τα γυναικεία κινήματα πολιτικοποίησαν την ιδιωτική σφαίρα και στο όνομα της ισότητας των υποκειμένων μπροστά στον νόμο, συνέβαλλαν στην παρεμβολή του λόγου του νομοθέτη ανάμεσα στα φύλα και μάλιστα συχνά για κάτι καλλίτερο. Στις μέρες μας, με τη συμβολή του νεοφεμινισμού και την θυματολογική ιδεολογία παρατηρούμε μία πολιτικοποίηση του προσωπικού, η οποία συμπορεύεται με τους καινούργιους κανόνες του λόγου και βάζει εναντίον της ήδη πνέουσας τα λοισθια πατριαρχίας. Ο πόλεμος των φύλων συνδαυλίζεται και μάλιστα συχνά προς το χειρότερο.

Μήπως αυτή η απόδοση των ερωτικών ταλαιπωριών στην επικυριαρχία του ενός φύλου επί του άλλου, εν προκειμένω του ανδρικού επί του γυναικείου, θα μπορούσε να ιδωθεί ως μία νέα μορφή απόρριψης του έρωτα και των κινδύνων του ; Το πρόσφατο σουζέ που σημείωσε σε όλον τον πλανήτη το έργο *Barbie* μοιάζει σίγουρα να το επαληθεύει.

Σε αυτό το πλαίσιο το οποίο στηρίζεται στον επιστημονικό λόγο, ο ψυχαναλυτικός λόγος είναι ο μόνος που αφήνει χώρο στο πραγματικό του έρωτα.

Ένα θέμα δομής

Ο έρωτας δεν είναι σχετικός μόνο με τις συνέπειες του λόγου, μεταβαλλόμενος ανάλογα με τις χρονολογίες, αλλά είναι επίσης και θέμα δομής.

---

¹⁴ Miller J.-A., *Le Séminaire*, livre VI, *Le désir et son interprétation*, texte établi par J.-A. Miller, Paris, La Martinière et le Champ freudien, 2013, quatrième de couverture.

Χάρη στις υστερικές, το φαινόμενο του έρωτα κίνησε εξ αρχής το ενδιαφέρον του Φρόιντ, ο οποίος μελέτησε επανειλημμένα τη λειτουργία του. Στο κείμενο του « Ψυχολογία των μαζών και ανάλυση του εγώ ¹⁵ », αφιέρωσε ένα ολόκληρο κεφάλαιο στην ερωτική κατάσταση και την ύπνωση. Αναφέρει το παράδειγμα του ρομαντικού έρωτα του νεαρού άνδρα ως πρότυπο της αποδυνάμωσης του εγώ μπροστά στο πολύτιμο αντικείμενο, που εξυψώνεται στη θέση του Ιδανικού του εγώ. Τελικά στην ερωτική κατάσταση, το Ιδανικό του εγώ, θέτει υπό την κατοχή του τη συνολική αγάπη του εαυτού, στερώντας το εγώ από κάθε είδους κριτικό πνεύμα. Ο Φρόιντ χαρακτηρίζει αυτό το φαινόμενο ως « αυτοθυσία » και το παραλληλίζει με κατάσταση ύπνωσης. Δεν μασάει τα λόγια του : απορρόφηση του εγώ από το αντικείμενο, εγκατάλειψη του εγώ, υποταγή, σαγήνευση. Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη το ότι σε περίπτωση πένθους, χωρισμού, προδοσίας, το υποκείμενο αισθάνεται ακρωτηριασμένο από ένα μέρος του ίδιου του εαυτού – ακρωτηριασμός που δεν είναι ανώδυνος.

Στην ύστερη διδασκαλία του, ο Λακάν τοποθετεί το αυτό καθαυτό ερωτικό δράμα από την πλευρά της ερωτικής συνάντησης ως τέτοιας. Αυτή η συνάντηση δεν αφορά πλέον δύο υποκείμενα ως εν ελλείπει είναι αλλά δύο ομιλούντα σώματα « που πάσχει[ουν] (affecté[s]) ως υποκείμενο της ασυνείδητης γνώσης ¹⁶ ». Στο Σεμινάριο *Ακόμη*, ο Λακάν λέει : « Διότι εδώ δεν υπάρχει τίποτε άλλο από συνάντηση, από τη συνάντηση στον ερωτικό σύντροφο των συμπτωμάτων, των συναισθημάτων, του κάθε τι που σηματοδοτεί στον καθένα το ίχνος της εξορίας του όχι ως υποκείμενου αλλά ως ομιλούντος, της εξορίας του από την διάφυλη σχέση. ¹⁷ » Ο Ζακ-Αλέν Μιλλέρ, στο κείμενό του *L'os d'une cure* ¹⁸, διατυπώνει ότι στην προοπτική της διάφυλης μη-σχέσης, και επομένως του παρτενέρ σύμπτωμα, τα έμφυλα όντα αποτελούν ζευγάρι στο επίπεδο της απόλαυσης. Όσον αφορά την συμπτωματική σχέση, θα ήταν σχετική με τις σημαίνουσες δομές του σώματος οι οποίες καθορίζουν έναν παρτενέρ ως μέσον απόλαυσης. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να διακρίνουμε τη δομή του για κάθε x από εκείνη του μη-όλου που κατανέμει τους ανδρικούς και

---

¹⁵ Freud S., « Psychologie des foules et analyse du moi », *Essais de psychanalyse*, Paris, Payot, 1981.

¹⁶ Lacan J., *Le Séminaire*, livre XX, *Encore*, *op. cit.*, p. 131.

Ζακ Λακάν, *Σεμινάριο Εικοστό, Ακόμη*, Αθήνα, Ψυχογιός, 2011, μετ. Β. Σκολιδής, σελ. 335.
Μετάφραση κατά το κείμενο της Π. Μποσκέν-Καρόζ.

¹⁷ *Ibid.*, p. 132.

Αυτόθι, σελ. 337

¹⁸ Miller J.-A., *L'os d'une cure*, Paris, Navarin éditeur, 2018.

γυναικείους τρόπους εμφυλοποίησης και καθορίζει τον τύπο του παρτενέρ σύμπτωμα για τον καθένα. Πράγμα που ισοδυναμεί με το να πούμε ότι δεν απολαμβάνουμε ούτε υποφέρουμε από τον έρωτα με τον ίδιο τρόπο. Απονέμουμε στο αρσενικό *ομιλ-όν* τον φετιχιστικό τρόπο απόλαυσης, σχετικό με το αντικείμενο *α*, και στο θηλυκό *ομιλ-όν* το απεριόριστο μιας απόλαυσης στη σχέση του με τον διαγραμμαμένο Άλλο. Οι οδυνηροί έρωτες μπορούν λοιπόν να κατανεμηθούν με μία λογική ίδια της κάθε έμφυλης θέσης ή του κάθε φύλου. Για τον ένα, ο περιχαρακωμένος πόνος του συμπτώματος, ως συνέπεια της αγκίδας, στη σάρκα. Για τον άλλο ο πόνος του δίχως όρια ολέθρου και της ολικής καταρράκωσης. Επίσης για τον ένα, η ταλαιπωρία του αναδιπλασιασμού της ερωτικής ζωής ως ιδιον της απαξίωσης της. Για τον άλλο ο κίνδυνος θανατηφόρου γάμου επισείοντας τον ιδανικό δαίμονα (*l'incube idéal*) πέραν του πραγματικού παρτενέρ. Όμως οι οδυνηροί έρωτες έχουν να κάνουν επίσης και με τον τρόπο με τον οποίο κάθε ομιλούν σώμα μπορεί να παραμείνει ερμητικό στη γλώσσα του άλλου.

Έτσι, το συναισθηματικό πάθημα δεν αποτελεί «τη φωνή του σώματος», τη φυσική του εκφραστικότητα, αλλά το σήμα μιας συνέπειας της απόλαυσης σε σχέση με το σημάδι του σημαίνοντος. Σε μία ψυχαναλυτική εμπειρία, οδηγούμεθα στον να δώσουμε έμφαση στην ανάμιξη του σημαίνοντος στο συναισθηματικό πάθημα, και, σύμφωνα με την έκφραση του Λακάν, που υπογραμμίζει ο Μιλλέρ ¹⁹, στο να επαληθεύουμε το συναισθηματικό πάθημα ²⁰. Εάν σύμφωνα με την πιο κλασσική αντίληψη, πρόκειται για την απελευθέρωση της απωθημένης αλήθειας, στο επίπεδο της αντίληψης της *δηκτικής προσβολής του σώματος από τη γλαλώσσα*, έχουμε να απομονώσουμε το τραυματικό αντίκτυπο του σημαδιού στην παρεξήγηση μεταξύ των φύλλων.

Εάν στην πρακτική μας παρουσιάζονται οδυνηροί έρωτες, θα τους προσκαλέσουμε να αφεθούν στα δίκτυα των σημαινόντων προκειμένου να υπεισέλθει η απόλαυση σε συνήχηση με τη γλώσσα.

---

¹⁹ Miller J.-A., « Les affects dans l'expérience analytique », *op. cit.* p. 101.

²⁰ Lacan J., « Télévision », *op. cit.*, p. 524.